

Statsminister Jan P. Syse

INNLEGG I STORTINGSDEBATTEN 24. SEPTEMBER 1990 OM
GULF-KONFLIKTEN

Ærede President,

Jeg bet meg merke i Reiulf Steens uttalelser om at krisen er mer alvorlig enn dagens debatt ofte gir inntrykk av. Jeg skulle gjerne ha forfulgt en del av hans refleksjoner, om enn delvis med andre konklusjoner. Men jeg vil gjerne minne om det han sa, for jeg tror at det alvoret som krisen egentlig representerer, hele tiden må ligge som bakgrunn. Det ligger som bakgrunn når Regjeringen er fast bestemt på å bære sin del av det internasjonale ansvaret for å løse konflikten og ikke minst - en annen viktig side - for å lindre de enorme menneskelige lidelser konflikten har skapt.

En løsning kan bare finnes ved at respekt for internasjonale rettsregler etterleves. Det må nå tvinges frem en forhandlet løsning, en fredelig løsning. Men det kan ikke forhandles om fundamentale internasjonale rettsregler. En løsning kan bare finnes ved at Irak trekker sin okkupasjonsmakt ut.

Midt-Østen og Gulf-området er preget av sterke motsetninger og av farlige konflikter. Spredning av moderne våpenteknologi har brakt enda et foruroligende trekk inn i området.

Verdenssamfunnet må derfor gjøre det helt klart at det ikke vil tolerere det overgrep og den tilsidesettelse av

folkeretten som vi nå opplever. Uansett hva vi i dag gjør vil det ha en viktig signalvirkning for ettertiden. Å få drevet Saddam Hussein tilbake vil gi oss et sterkere vern mot gjentakelser. En uklar og nølende opptreden vil derimot senke terskelen mot nye overgrep. Det ville i så fall være et tragisk feilgrep, ganske særlig i en region med så meget konfliktstoff.

Her dreier det seg ikke om en intern regional konflikt. Her dreier det seg ikke om en konflikt mellom Irak og USA eller mellom den arabiske og den vestlige verden. Det dreier seg om en konflikt mellom Irak og det internasjonale samfunn for øvrig, hvor arabiske land står sammen med det øvrige verdenssamfunn. Det er de arabiske land som selv har bedt om hjelp. De har handlet med trygg forankring i FN-paktens grunnprinsipper. I en slik konflikt må vårt eget land vise sin vilje til å bære ansvar.

Det gledelige i reaksjonen på Iraks overgrep er nettopp den bredde og effektivitet den har fått. Her kan vi - for første gang på svært lenge - tale om et samlet verdenssamfunn.

FN har i løpet av de siste årene inntatt en mer sentral rolle som megler i regionale kriser og som fredsbevarende instrument. Gjennom Gulf-konflikten og FNs opptreden de siste månedene er denne stilling ytterligere styrket. Med Norges sterke tradisjon og stilling i FN-sammenheng legger Regjeringen stor vekt på nettopp dette forhold. Forslaget

om å utvide FNs engasjement til å omfatte en luft-embargo vil ha Regjeringens støtte. Vi vil gå aktivt inn for å utvide FNs ansvar i konflikten videre. Men vi akter også å benytte de muligheter som nå har åpnet seg til å styrke FNs rolle på mer varig basis.

Når FN inntar en så sentral plass i Gulf-konflikten, så skyldes det ikke minst at supermaktsforholdet er fundamentalt endret og at vi har lagt etterkrigstiden bak oss. Disse viktige resultatene må vi konsolidere og å bygge videre på.

Den raske militære innsats fra USA og fra andre vestlige og arabiske land har også vært avgjørende for at FN nå kan spille en hovedrolle. Uten en så rask militær reaksjon, kunne vi meget snart ha stått overfor nye overgrep. Det militære bildet ga klare signaler om at irakske styrker forberedte videre fremmarsj inn i Saudi-Arabia. En slik utvidelse av krisen kunne lett ha ført til en mer omfattende væpnet konflikt. Takket være den raske militære innsats og FNs boikottvedtak har vi nå en mulighet til å begrense konflikten og til å løse den ved fredelige midler. Den mulighet må utnyttes fullt og helt. Det vil kreve fasthet. Det vil kreve tålmodighet. Og det kan kreve en opptrapping av den norske innsatsen.

Regjeringen vurderer derfor løpende behovet for ytterligere norske tiltak. Vi er beredt til en opptrapping av vår bistand på det humanitære område.

Men vi må også være klar til å styrke vårt engasjement på andre felter, dersom dette er ønskelig for å sikre en full overholdelse av den økonomiske boikotten.

Gulf-konflikten vil føre til en debatt om hvordan vi - nasjonalt og internasjonalt - besvarer denne type utfordringer. Svarene må komme etterhvert. Vi må ta oss tid og ta lærdom av erfaringene vi høster. Men jeg vil gjerne kommentere noen få problemstillinger som melder seg.

Den første gjelder NATOs engasjement i konflikter utenfor organisasjonens ansvarsområde. Regjeringens syn er klinkende klart: Det må ligge klare grenser for hvor NATO som organisasjon skal engasjere seg. Dersom disse grensene blir uklare kan NATO lett igjen bli et stridsspørsmål i flere av de europeiske medlemslandene. En slik utvikling er ingen tjent med. NATOs rolle må forbli å skape stabilitet og sikkerhet på det europeiske kontinent.

Derimot skal vi benytte NATOs organer til konsultasjoner også om konflikter som faller utenfor organisasjonens ansvarsområde. Slike konsultasjoner har da også funnet sted i en årrekke. De leder til at landene samordner og harmoniserer sine synspunkter. De sikrer at både amerikanske og europeiske synspunkter på håndtering av konflikter kommer klart frem.

Dersom konfliktpotensialet øker utenfor Europa, samtidig som det avtar i Europa, kan det sette nye krav til vår egen politikk. Våre vestlige allierte vil forvente medvirkning også fra oss i løsning av konflikter utenfor vårt eget område. Vi må unngå å komme i en særstilling i forhold til våre allierte i konflikter som berører oss alle. Vi må - i forbindelse med den Stortingsmeldingen om sikkerhetspolitikk Regjeringen har varslet - se nærmere på formene og rammene for norsk engasjement i det nye internasjonale bildet som er i ferd med å oppstå. Norge har tradisjonelt bare engasjert seg militært utenfor NATO-området når operasjonene har vært i FNs regi. Det er fortsatt den regel vi bygger på.

Rent praktisk må vi også tenke gjennom hvordan vi kan benytte våre ressurser mest mulig effektivt i senere konfliktsituasjoner. Jeg tenker både på bruk av Forsvarets ressurser i humanitære aksjoner og på innsettelse av marinefartøyer og andre militære enheter i FN-authorized operasjoner.

Vi må ha den nødvendige fleksibilitet på det praktiske plan dersom det politisk skulle være aktuelt med norsk medvirkning.

Geografisk kan vi nok ligge fjernt fra den konflikt som nå utspiller seg. Men politisk, økonomisk og humanitært er ikke lenger geografiske avstander avgjørende. Vi må bære vår del av ansvaret og vår del av byrdene.

Utenriksministeren redegjorde også for Regjeringens syn vedrørende salg av Sidewinderraketten og markedsføring av

norske minesveipere. Det dreier seg i begge sakene om defensive systemer. Regjeringen har vurdert disse sakene meget nøye, og er kommet til den konklusjon at det syn Utenriksministeren har gitt uttrykk for ligger innenfor rammene av det eksisterende regelverk. Jeg hadde håpet på tilslutning til den positive holdning Regjeringen har inntatt i begge disse sakene, men selvfølgelig registrerer jeg hvor flertallet ligger.